

คำชี้แจง (การใช้หนังสือเล่มนี้อย่างไร)

หนังสือเล่มนี้ มีชื่อว่า **โอสถเรศพัชรธรรม** เป็นคู่มือแปลกับหนังสือชื่อ **สันตติเตศพัชรธรรม** หมายความว่าต้องใช้ร่วมกัน อย่างที่ไม่ต้องแยกกัน เพราะจะ ช่วยขยายความ หรือช่วยตอบปัญหา ให้แก่กันและกันได้เป็นอย่างดี, และมีอะไร ๆ มากอย่าง ที่สัมพันธ์กันอยู่; ดังนั้น จึงขอแนะนำให้ศึกษาหนังสือ ๒ เล่มนี้พร้อมกันไป.

มีผู้สงสัยและสอบถามมาแต่แรกแล้วว่า คำว่าสันตติเตศพัชรธรรม และ โอสถเรศพัชรธรรม นี้แปลว่าอย่างไร หรือหมายความว่าอะไร. ข้าพเจ้าอยากจะให้ คำ ๒ คำนี้เป็นที่คุ้นปาก คຸ້ນหู ของพวกพุทธบริษัทเรา เพราะมีความสำคัญและ เหมาะสมอย่างยิ่ง จึงนำมาใช้ทั้งที่รู้สึกอยู่ก่อนแล้ว ว่าเป็นคำที่แปลกหูเกินไป และจะมีผู้สงสัย หรือรำคาญ, แต่เชื่อว่าจะจะเป็นคำธรรมดาไปในที่สุด และเป็นประโยชน์ อย่างยิ่ง สืบไปภายหน้า. ดังนั้น ควรจะอธิบายความหมายของคำทั้งสองนี้ ให้เป็นที่เข้าใจกันเสียก่อน.

คำทั้งสองนี้ หมายถึง **ลักษณะเฉพาะของพุทธศาสนา**, และหมายถึง **สิ่งที่พุทธบริษัท จะต้องใช้ในการหล่อเลี้ยงชีวิตของพุทธศาสนาไว้**; ด้วยการประพฤติ ให้ตรงตามความหมายของคำ ๒ คำนี้.

คำว่า **โอสถเรศพัช** แปลว่า **ควรหยั่งลงให้ถึงใจความ**, คำว่า **สันตติเตศพัช** แปลว่า **ควรสอบสวนให้ทั่วถึงโดยรอบด้าน**. จากพระพุทโธวาท เช่นกาลามสูตร เป็นต้น เราจะเห็นว่า พระพุทธองค์ไม่ทรงพระประสงค์ให้พุทธบริษัทเป็นคน เชื่อง่าย หรือเชื่ออย่างงมงาย และเมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ก็มีหลักเกณฑ์ที่อาจจะ ช่วยสะสางปัญหานั้น ๆ ได้ อย่างถูกต้อง. คำ ๒ คำนี้ เป็นคำที่ข้าพเจ้า “ขอยืม”

[๒๗]

เอามาจากพระพุทธรูปในมหาปริพพานสูตร ที่ตรัสไว้ในรูปของ มหาปเทส คือหลักสำหรับตัดสินข้อขัดแย้งสงสัย เกี่ยวกับคำสอนของพระองค์ ที่อาจจะเกิดถ้อยเถียงกันขึ้นในหมู่พุทธบริษัท ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็อ้างได้ว่า ได้ฟังมาอย่างนี้ จากพระองค์เอง, หรือจากคณะอาจารย์ ที่ศึกษามาจากพระองค์เอง เป็นต้น.

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ถ้าเกิดขัดแย้งกันขึ้นด้วยข้อธรรมวินัยใด ก็อย่าเพื่อกัดค้ำกัน หรือถึงกับทะเลาะวิวาทกัน ขอให้เอาประเด็นแห่งปัญหานั้น ๆ มาทำการ “**สันถ์เสถัพพะ**” และ “**โอสธาเรตัพพะ**” กับหลักเกณฑ์ใหญ่ หรือหลักการทั่วไปในวินัยและในสูตรทั้งหลายดู, ถ้าข้อความใด ของผู้ใดลงรอยกันได้กับหลักเกณฑ์ใหญ่แล้ว ให้ถือว่าอันถูกต้อง หรือตรงตามพระพุทธประสงค์, ถ้างั้นไม่ได้ก็อย่าได้ถือเอามาเป็นหลักปฏิบัติ, เพราะมันเป็นข้อปลีกย่อย ที่มีผู้จำผิด, สอนสืบทอดกันมาผิด เป็นต้น. นี่แหละคือความหมายของคำที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า คำทั้งสองนั้นหมายถึง **หลักการสำหรับทดสอบให้พบเนื้อแท้ของพุทธศาสนา** และทั้งยังเป็น **สิ่งที่พุทธบริษัทจะพึงกระทำ เพื่อเป็นการหล่อเลี้ยงชีวิตของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง** ให้คงอยู่ตลอดกาลนาน. ข้าพเจ้าขอย้ำ ถึงคำทั้งสองนั้น อีกครั้งหนึ่งว่า :-

โอสธาเรตัพพะ : *ต้องหยั่งเข้าไปให้ถึงใจความอันแท้จริง,*

สันถ์เสถัพพะ : *ต้องสอบสวนให้ทั่วถึง โดยรอบด้านจริง ๆ ;*

เมื่อได้กระทำไปอย่างทั่วถึง ด้วยความระมัดระวัง สุขุมรอบคอบแล้ว ในอาการทั้งสองนี้ เราจะมองเห็นอะไร **ลึก** และ **กว้าง**, **ละเอียดลออ** และ **สมบูรณ์**, **มากแถมมากมุล** และ **ทุกระค้น**; ในที่สุดเราก็สามารถเลือก และพบสิ่งที่ดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด อันอาจจะใช้ให้สำเร็จประโยชน์ได้จริง คือแก้ปัญหา หรือดับทุกข์ทั้งปวงได้ตามความประสงค์. ขอให้คำ ๒ คำนี้ คู่กันปากสำหรับพูด, คู่หูสำหรับได้ยิน, สืบไปตลอดกาล.

การหยั่งลงไปให้ลึก กับ **การสอบให้รอบด้าน** นี้ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะมุ่งทำหน้าที่ต่างกัน แต่จะขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้, ดังนั้นจึงถือว่า **ต้องไป**

ด้วยกันอย่างเป็นคู่ฟ้าแฝด ในทุกกรณีแห่งกิจการที่ต้องใช้สติปัญญา อันเต็มไปด้วยปัญหาอันสลบซับซ้อน. หนังสือชื่อ **สันตสัสดัทธิธรรม** และ **โอสราเรตัพพะ** ๒ เล่มนี้มีลักษณะดังที่กล่าวนี้ และเป็นการเพียงพอโดยแน่นอน สำหรับการศึกษานักศึกษาสมัยปัจจุบัน ที่รู้เรื่องอยู่ด้วยปัญญา แต่มีก็มากมีเรื่องมาก จนหาเวลามาทบทวนให้กับการศึกษาพุทธศาสนาได้ยาก. กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือหนังสือ ๒ เล่มนี้ จะเป็น **สูตรสำเร็จ** ที่ครบถ้วน สำหรับการเลือกเฟ้นอย่างรุนแรงไม่ว่าหน้าต่อสิ่งที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในหมู่มนุษย์ สมัยอวกาศหรือปริมาณ หรือกระทั่งสมัยป้องกัน นีเอง.

หนังสือเพียง ๒ เล่ม จะเพียงพอสำหรับนักศึกษาพุทธศาสนาแห่งยุคปัจจุบันได้อย่างไร เป็นสิ่งที่จะประจักษ์แก่ใจของนักศึกษานี้ ในเมื่อได้ผ่านเรื่องราวต่างๆ ในหนังสือ ๒ เล่มนี้ไปแล้ว ด้วยความพยายามที่จะเข้าใจ โดย **วิธีทั้ง ๒ วิธี** คือทั้ง **โอสราเรตัพพะ** และ **สันตสัสดัทธิธรรม** นี้เอง. โดยไม่ต้องเชื่อตามคำยืนยันของข้าพเจ้าที่กำลังยืนยันอยู่นี้. เพราะถ้าไปเชื่อเช่นนั้น มันก็จะผิดจากหลักเกณฑ์แห่งหนังสือ ๒ เล่มนี้ ไปเสียอีก อย่างน่าเวทนา.

หนังสือ ๒ เล่มนี้ บรรจุไว้ด้วยคำบรรยาย ที่เป็นเสมือน **การผ่าตัด ตามวิธีโอสราเรตัพพะ และสันตสัสดัทธิธรรม** อย่างเต็มที่ ในทุกแง่มุมของพุทธศาสนาที่จำเป็นสำหรับผู้ศึกษาแห่งยุคปัจจุบัน. ถ้าท่านสังเกตดูให้ดี ท่านจะพบว่า ข้าพเจ้าผู้บรรยายกำลังมุ่งหมายจะผ่ากระโหลกศีรษะคน ที่มีมันสมองเต็มอัดอยู่ด้วยความกระหายที่จะศึกษาพุทธศาสนาแต่ตามวิถีทางของปรัชญาเสียทีเดียว; เกลียวิธีหรือวิถีทางศาสนา ที่เป็นอิสระจากการใช้เหตุผลอย่างยาเสพติด เพราะกำลังหาคำว่า “ปรัชญา” อย่างหลบลี้หลบตาแบบสมัยนิยมแห่งยุคปัจจุบัน. ประโยชน์อันแท้จริงที่มนุษย์จะได้รับจากพุทธศาสนา (**ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้คำว่าอย่างแท้จริงพ่วงท้ายเข้าอีก**) นั้นก็เลยไม่ได้รับ เพราะมัวแต่ไปเสพติดเฮโรอีนของปรัชญาเสียหมด. ข้าพเจ้าขอยืนยันและวิงวอนซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ขอให้ช่วยกัน ใช้วิธีการ ๒ อย่างนี้ ตาม **วิถีทาง**

ของศาสนา เพื่อการเข้าถึง **ศรัทธาของศาสนา**, แล้วหล่อเลี้ยง **“ชีวิต”** ของศาสนา ให้ยังคงอยู่สำหรับจะช่วยเหลือมนุษย์ ได้ **อย่างแท้จริง** และครบถ้วนทุกระดับของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน โดยธรรมชาติระดับที่ต่างกัน ตามธรรมชาติแห่งปัจเจกชนนั้นๆ ทุกยุคทุกสมัยทีเดียว.

ขอให้ลองสังเกตดูอย่างธรรมดาสามัญ ว่า ถ้าเราไม่มีการตรวจดูโดยรอบ คอบรอบด้านแล้ว เราจะยังลึกลงไปที่ตรงไหน อย่างไรถูก, แม้ที่สุดแต่การที่จะปลูกต้นไม้สักต้นหนึ่ง ลงไปในสวน ก็ยังต้องตรวจสอบดูอย่างทั่วถึงเสียก่อนที่จะตัดสินใจลงไปว่าจะปลูกต้นไม้อะไร ที่ตรงไหน. **การที่จะปลูกธรรมสักข้อหนึ่ง ลงไปในขันธสันดาน** ก็จำเป็นที่จะต้องทำโดยวิธีการ ดังที่กล่าวแล้ว, และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นอีกก็คือว่า ต้นไม้มีชื่ออย่างเดียวกัน ก็ยังมีหลายชนิด, เช่นกล้วยก็มีหลายชนิด เราจะปลูกกล้วยอะไร, โดยวิธีใด จึงจะได้ผลดีที่สุด, กระทั่งถึงการรับประทานผลของมัน ก็ยังจะต้องดูอีกว่าจะรับประทานอย่างไร จึงจะมีแต่คุณโดยส่วนเดียว.

ต่อไปนี้จะได้พิจารณากัน ถึงเรื่องต่างๆ ที่จะต้องสันนิษฐานเสด็จพระ หรือ โอสาเรตัพพะ ดังที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ พอเป็นตัวอย่าง :—

การถือสัจจะ หรือสัจจาคมน

เราจะพบว่ามีความหมายหลายชนิด และหลายระดับ : **ถืออย่างนกแก้ว** **นกขุนทอง** ของผู้ที่ถูกจับตัว หรือถูกหลอกมาให้ถือ โดยไม่มีความจริงใจอะไรเลย ก็ยังมีอยู่ทั่วไป และยิ่งสูงต่ำกว่ากัน ตามสถานการณ์ระหว่างบุคคล ทั้งสองนั้น. ถือไปเหมือนลิงได้แก้ว ก็ยังไม่สำเร็จประโยชน์อะไร และมันจะขวางทั้งเสียเมื่อไรก็ได้, เรายังจะต้องช่วยเหลือเขามาก จนกว่าจะสำเร็จประโยชน์. นี่เป็นการถือสัจจะไปอย่างนั้นเอง **ยังไม่ถึง** แม้แต่มีอันนั้นเลย.

ที่ **ปฤชณันต์** เขาอาจจะตั้งใจถือด้วยศรัทธา แต่ยังไม่มีความมกมายบางอย่าง อยู่แม้จะตั้งใจถือจริงๆ มันก็ยังไม่เรียกว่า **ถึง** อยู่แน่นอน, บางที่ **ยิ่งดี** ทัศนคติมากจะยิ่งดี

ยากไปเสียก็มี, เพราะการถือ นั้น ถือด้วย สัทธา, ส่วน การถึง นั้น ถึงด้วย ปัญญา
 อย่างงั้นแบบนั้น, เมื่อสัทธา เป็นสิ่งที่มีหลายระดับ, การถือก็มีหลายระดับไปตาม,
 พวกหนึ่งอาจจะทำบุญทำทานจนสิ้นเนื้อประดาตัว แต่ก็อาจจะไม่ใกล้พระรัตนตรัยมาก
 ไปกว่าบางคนที่ยังไม่เคยทำทานอะไรเลย ก็ได้.

การออกวาจาเพื่อถึงพระรัตนตรัยก็มีหลายแบบ : ออกวาจาอย่างนกแก้ว
 นกขุนทองก็มี. ออกวาจาเพราะได้ฟังธรรมแล้วเข้าใจและชอบใจธรรมนั้นอย่างสุด
 ซึ้งก็มี, และเราก็มักจะให้เห็นกันแต่แบบแรก, เพราะแบบหลังไม่ค่อยจะมี, ถึงจะมี
 ก็มักจะเก็บไว้ในใจ ไม่ค่อยจะเปล่งออกมาเป็นวาจา นั้นเอง. ในครั้งพุทธกาลนั้น
 แบบหลังเสียอีก กลับมีอยู่ตามธรรมดา, ส่วนแบบแรก หรือแบบนกแก้วนั้นอาจจะ
 หาได้ไม่ได้เลย เพราะไม่มีธรรมเนียมให้ทำเช่นนั้น เหมือนสมัยนี้ แต่อย่างไรก็ตาม,
 แม้จะเป็นการเปล่งวาจาโดยจิตชอบใจธรรม ก็ยังหาเป็นการ “ถึง” โดยสมบูรณ์ไม่,
 หากแต่จะเรียกได้ว่า เป็นการ “ถือ” อย่าง อย่างสมบูรณ์เท่านั้น. เว้นเสียแต่
 ผู้นั้นจะได้เห็นธรรมมาก ถึงขนาดเป็นพระโสดาบันแล้ว จึงจะกล่าวได้ว่า เป็นการ
ถึงโดยสมบูรณ์ ในขั้นแรก, เพราะยังมีขั้นสมบูรณ์ **ในขั้นสุดท้าย** กล่าวคือ เมื่อ
 ผู้นั้นได้รู้ถึงขั้นพระอรหันต์เสียก่อน. การกล่าวอย่างนี้ อาจจะไม่มีใครเห็นด้วย,
 เพราะให้คำจำกัดความที่แตกต่างกัน, หรือเล็งถึงความหมาย ที่ตื้นลึกต่างกัน,
 ถึงแม้ข้าพเจ้าผู้บรรยายเรื่องนี้อีก ในบางคราว **พูดกันในระดับศีลธรรม** และใช้ภาษา
 คน กว้างมาตรการไปอย่างหนึ่ง, ในบางกรณี **พูดกันในระดับปรมัตถธรรม** และ
 ใช้ภาษาธรรม กว้างมาตรการไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจดูเป็นการพูดที่ขัดกัน. แต่ถ้า
 ท่านได้ใช้วิธีการสันตสัพพะ และโอสาเรตัพพะ โดยทั่วถึงแล้ว ท่านจะเข้าใจ
 ได้เอง ว่าไม่มีอะไรที่ขัดกัน, และยิ่งกว่านั้น ก็คือท่านจะสามารถเลือกเอาวิธีการเข้า
 ถึงพระรัตนตรัยในระดับสูงสุดและแท้จริงได้ด้วย. และในที่สุด จะมี **เรื่องที่น่าหัว
 เกิดขึ้นว่า การปฏิบัติในพุทธศาสนานี้ ไม่มีอะไรมากไปกว่า การเข้า “ถึง” พระ-
 รัตนตรัยที่แท้จริงให้ได้ เท่านั้นก็พอแล้ว,** หรือหมดแล้ว สำหรับการปฏิบัติในพุทธ-

ศาสนา, เพราะมีการบรรลุมรรคผลนิพพาน รวมอยู่ในนั้นเสร็จหมดแล้ว. เรื่องที่ต้องกวาดตาดูให้รอบด้าน แล้วเจาะหรือหยั่งลงไปถึงจุดอันแท้จริงของเรื่องนั้น ให้สำเร็จประโยชน์ถึงที่สุด มันมีอยู่อย่างเร้นลับเช่นนั้น; และนี่เป็นตัวอย่างส่วนน้อย.

การบริจาทาน

ถึงแม้การบริจาทาน ที่ใคร ๆ ก็เหมาเอาว่าเป็นเรื่องเบื้องต้น และต้น ๆ ในวงการศาสนา นี้ก็เหมือนกัน : ถ้าได้พิจารณาโดยละเอียดทุกแง่ทุกมุม ทั้งโดยอรรถและโดยพยัญชนะ แล้วก็จะพบข้อเท็จจริง หรืออะไร ๆ ที่แปลกประหลาด หรือซับซ้อนอย่างเดียวกันอีก จนถึงกับจะพูดได้อีกว่า **ในพุทธศาสนาทั้งหมดนั้น ไม่มีอะไรมากไปกว่า การให้ทานให้ถึงที่สุด เท่านั้นก็พอแล้ว,** ไม่มีอะไรมากหรือสูงไปกว่านั้นอีกแล้ว. ถ้าผู้อ่านได้เข้าใจเรื่อง อามิสทาน อภัยทาน ธรรมทาน และ **บุญทาน** ที่รวมอรรถทาน และนิพพานทานเป็นที่สุด เข้าไว้ด้วยแล้ว ก็จะพอมองเห็นว่าเราไม่ต้องทำอะไร นอกจากการให้ทานอย่างเดียว ก็พอแล้ว, ขอแต่ให้ถึงที่สุดเท่านั้นเอง.

การกล่าวอย่างนี้ มิใช่เป็นการตั้งใจกล่าวอย่างเล่นสำนวนโวหาร หรือแม้แต่ “เล่นลิ้น”, แต่มีเจตนาจะช่วย **“ประหยัด”** อย่างยิ่ง : **ประหยัดเวลา, ประหยัดสติปัญญา ประหยัดเรี่ยวแรงของการศึกษาและการปฏิบัติธรรม อย่างสูงสุด.** ถ้าท่านชอบใจวิธีการประหยัดเช่นนั้น ท่านย่อมจะชอบวิธีการแห่งสันตัสเสตัพพธรรม และโอสาเรตัพพธรรม เป็นแน่นอน. มันไม่มีอะไรมากไปกว่า การเหลียวดูให้รอบคอบรอบด้าน แล้วหยั่งลงไปยังจุดที่เป็นหัวใจของเรื่องนั้นให้ถึงที่สุด เรื่องก็จะถึงที่สุดได้ โดยการกระทำเพียงเท่านั้นเอง. ถ้าท่านเข้าใจวิธีการดังที่กล่าวนี้ดี ท่านจะตอบปัญหาที่ท่านก็มักจะถามอยู่บ่อย ๆ ได้ด้วยตนเอง คือปัญหาที่ว่า **ทำไมคนครึ่งพุทธกาลจึงบรรลุมรรคผลกันได้ง่าย ๆ นั่น** ในปริบทเดียว, ^๕ทั้งนี้ก็เพราะว่า เขาไม่ได้

ต้องการบรรลุผลอย่างเป็นปริวิตอง หรือมงาย, หากแต่รู้จักตัวปัญหาต่าง ๆ ดี มองดูรอบด้านแล้ว หยั่งลงสู่ปัญหาที่เป็นศูนย์กลางหรือหัวใจ และพบคำตอบโดยหนทางหรือวิธีเดียวกันนั้น : สามารถที่จะฟังเรื่องอันแท้จริงของชีวิต จากพระพุทธรองค์จนเข้าใจ ณ ที่นั่งหรือชั่วขณะที่พบกันนั่นเอง, ซึ่งข้อนี้ ย่อมหมายความว่าคนเหล่านั้นมีสันติสัปปุริสธรรม และโอสารถัพพธรรม อยู่ตลอดเวลาเป็นประจำ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง **มีมากถึงที่สุดโดยอัตตโนมิต** ในขณะที่ฟังคำตรัสของพระองค์นั่นเอง.

เรื่องการให้ทานนี้ โดยสรุปแล้ว จักมีเป็น ๒ ประเภท คือ **ให้เพื่อรับกำไรที่ส่งเสริมกิเลส** เอามาเพิ่มให้แก่ตัว และ **ให้เพื่อสลัดออกไปจากความยึดมั่นถือมั่น** หรือทำลายกิเลส เอาความเบา ความหลุดพ้น และความว่างในที่สุด เป็นผลที่มุ่งหมาย. บัดนี้ โลกเรารู้จักกันแต่อย่างแรก, ดังนั้น **การให้ทานเอง กลับเป็นสิ่งสร้างปัญหาที่ยากให้แก่มนุษย์ เพิ่มมากขึ้น**, หรือมีปัญหาอย่าง “ดี” สำหรับให้แก่กันไม่มีที่สิ้นสุด เพราะทุกคนล้วนแต่มุ่งการค้ำกำไรเกินควร อย่างไม่มีที่สิ้นสุดด้วยกันทั้งนั้น.

การให้ทาน ที่มีประโยชน์ที่สุด หรือ**จำเป็นที่สุดสำหรับสังคม** นั้น คือ **อภัยทาน**, คือ **การทำให้ไม่เป็นที่หวาดกลัวสำหรับผู้อื่น**, อยู่ในรูปของการอดโทษให้อภัย ก็มี ในรูปของการไม่เบียดเบียนโดยตรง หรือการไม่เบียดเบียนโดยอ้อม เช่น การไม่คอยเอาไรต์เอาเปรียบ ก็มี. ถ้าคนทั้งโลกบำเพ็ญ อภัยทาน กันอย่างเคร่งครัดเท่านั้น โลกก็มีสันติภาพอันถาวรได้ โดยไม่ต้องสงสัย; แต่แล้วก็ไม่มีความรู้หรือรู้จักสิ่งเหล่านั้นกันเสียเลย ถ้านำไปเทียบกับ การให้ทานเพื่อเอาหน้า หรือลงทุนค้ำกำไร ซึ่งรู้จักแพร่หลายที่สุด; โลกจึงมีได้เพียงสันติภาพจอมปลอม เท่านั้นเอง. ดังนั้น **สันติสัปปุริส** และ **โอสารถัพพกิจ** ในกรณีแห่งอภัยทาน เป็นสิ่งที่ควรสนใจและรื้อฟื้นกันขึ้นมา ให้เต็มที่.

[๓๔]

อย่างไรก็ดี, **อภัยทานนั้นถ้าจะเป็นไปไ้สูงสุด** ก็ไม่หนีจากสัญญาทาน
อีกนั่นเอง. ถ้ายังเห็นแก่ตัวจิต ก็รักผู้อื่นไม่ได้, ให้อภัยใครไม่ได้, อดเอาเปรียบ
ผู้อื่นไม่ได้; แต่ถ้าเห็นธรรมถึงขนาดว่างจากตัวตน มันก็เป็น **อภัยทานถึงที่สุดโดย
อัตตโนมิตีและตลอดเวลา**. เมื่อถูกยุ้งกัด ก็จะไปทำนองว่า มันยุติธรรมแล้ว
เพราะอยู่ในโลกด้วยกัน ก็ต้องอาศัยกันทุกฝ่าย และยุ้งมันไม่อาจจะกินสิ่งอื่นเป็น
อาหารได้ มันก็ควรจะได้กินเลือดคน, ดังนี้ เป็นต้น. เมื่อถูกเขาขโมย ก็จะนึกอย่าง
เดียวกับถูกยุ้งกัด ก็ไม่ต้องโกรธเขา หรือจับตัวส่งเจ้าหน้าที่ อย่างที่พระเยซูสอนว่า
เขาตอบแก้มซ้าย ก็ยอมให้เขาตบแก้มขวาด้วย, เขาขโมยเสื้อไปแล้ว ควรเอาผ้าห่ม
ตามไปให้เขาด้วย แทนที่จะจับตัวเขาไปรับการลงโทษ. การทำอย่างนี้ เป็นของง่าย
สำหรับผู้ที่เข้าถึงสัญญาทาน, แม้ว่าจะทำยากสำหรับคนธรรมดา ก็ยังเป็นสิ่งที่ต้อง
พยายามอยู่นั่นเอง. และ **ถ้ารู้จักใช้สันตศีลเสด็จธรรม และโอสารถัพธรรม** ให้ถูก
วิธีแล้ว เรื่องยากก็กลายเป็นเรื่องง่าย และสนุกสนานไปไ้ อย่างไม่น่าเชื่อ.

การถือศีล มศีล

ข้อเท็จจริง ที่ใครเถียงไม่ได้มีอยู่ข้อหนึ่ง ว่า **รักษาสีลจนตายก็ไม่เคยมีศีล,**
ส่วนอีกคนหนึ่ง ไม่เคยรักษาสีลเลย กลับมีศีลบริสุทธิ์จนตาย. ภาพการณ์อย่างหลังนี้
เป็นสิ่งที่มิได้โดยแท้จริง ถ้าหากเขาผู้นั้นสามารถใช้วิธีการของสันตศีลเสด็จธรรม
และโอสารถัพธรรม นั่นเอง. ถ้ามีสัญญาทานอยู่เป็นประจำแล้ว ก็ไม่มีทาง
ที่จะผิดศีลหรือล่วงศีลข้อไหนได้เลย เพราะไม่มีเจตนาที่จะทำชั่วอย่างใดได้, และ
ไม่ต้องเจตนาจะรักษาสีล ก็เป็นศีลโดยอัตตโนมิตี ชนิดที่เรียกว่า ไม่เคยรักษาสีล
แต่กลับมีศีลชนิดโลกุตตระ ตามแบบของพระอริยะเจ้า. คนที่มีแต่เจตนาอย่างเดียว
โดยไม่มีปัญญา นั้น ไม่มีทางที่จะรักษาสีลหรือมีศีลอย่างคงที่สม่ำเสมอตลอดกาลได้.
คนที่ไม่มีกิเลส ย่อมมีศีลโดยอัตตโนมิตี, คนที่มีสติปัญญาที่ถูกต้องเพียงพอ ก็มีทาง

[๓๕]

ที่จะเป็นได้อย่างเดียวกัน, เพราะไม่มีความคิดอย่างต่ำ ๆ เลว ๆ ที่เป็นทางแห่งการทำ
ที่ผิดสัส. **คนที่มึนตึ๋นแห่งทิว อดคัปปะมาแต่กำเนิด** แล้วถูกอบรมให้แน่นแฟ้น
ยิ่งขึ้นไป จนกลัวยาบเกลียดบาป ละอายบาปเป็นปรกติแล้วก็ไม่มีทางที่จะขาดสัสไป
ได้เลย. ขอให้ศึกษาดูให้ครบถ้วน ว่ามีทางที่จะมีสัสได้กี่ทางด้วยกัน และมีทางไหน
ที่จะทำให้สำเร็จประโยชน์ได้จริง และ **จริงยิ่งกว่าจริง**, ก็ขอได้เลือกเอาวิธีนั้น ซึ่ง
จะเบาสบายสะดวกตายยิ่งกว่าวิธีอื่น ๆ โดยไม่ต้องสงสัยเลย.

เมื่อทุกคนถึงคนทั้งโลก ก็จะมีผู้คิดว่า เราไม่สามารถทำให้คนทั้งโลกมีสัส
กันทั้งโลกได้. แต่ตามความจริงนั้น เราสามารถทำให้คนทั้งโลกเกิดนิยมความรู้สึก
ผิดชอบชั่วดี, ให้เกลียดความทุกข์, ให้อยากเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อและสมบูรณ์, ให้สนใจ
ในความสงบ, แล้วเขาก็จะพากันเดินเข้าไปสู่ความมีสัสได้ โดยไม่รู้ตัว ด้วยวิธีการ
ของสันตัสเสตัพพรธรรม และโอสาเรตัพพรธรรม อีกนั่นเอง. **เดี๋ยวนี้เราอยู่ในโลก
ราวจะว่ากันหมุ่ไม่ใคร่ไร** นอกจากสิ่งที่เปื้อนเหี่ยวของกิเลสตัณหาอันเสียทำเดียว :
ไม่มีการมองดูรอบด้าน แล้วหยั่งลงสู่จุดสำคัญจุดหนึ่ง ที่เข้าใจและเลือกดูเป็นอย่างดี
แล้วด้วยสติปัญญา **ขั้นที่เป็นของมนุษย์กันจริง ๆ**, ซึ่งเป็นผลของการขาดเสียซึ่ง
ธรรม ๒ ประการนั้น. ถ้าโลกเราพากันอยู่ด้วยธรรม ๒ ประการนี้กันให้เพียงพอ
แล้ว โลกนี้ก็จะเปื้อนโลกของมนุษย์กันจริง ๆ ยิ่งขึ้น.

การมีสมาธิ

คนทั่วไปในเวลานี้ **รู้จักใช้สิ่งที่เรียกว่า “จิต” ให้เป็นประโยชน์ได้ต่ำ**

เกินไป เพราะขาดความรู้ประเภทสันตัสเสตัพพรธรรมและโอสาเรตัพพรธรรม. ถ้าจิต
ถูกอบรมดี คือเป็นจิตสูงจริงแล้ว ก็จะเป็นจิตที่สะอาด มั่นคง และแคล้วคล่องว่องไว
ในหน้าที่การงานของตน มีผลทำให้เป็นคนมีความสะอาด – สว่าง – สงบ. ถ้าเป็นกัน
ทั้งโลก. โลกก็จะมีแต่สันติภาพอันถาวร หรือกลายเป็นโลกของมนุษย์ที่แท้จริงสมชื่อ.

คำว่าสมาธินั้น มิได้หมายถึงการนั่งตัวแข็งหลับตาตะเพิดไป ซึ่งนั่นเป็นเพียงการฝึกส่วนหนึ่งตอนหนึ่งเท่านั้นเอง และเป็นสมาธิที่มุ่งจะหาความสุขโดยรีบด่วนของคนบางประเภทเท่านั้น.

สำหรับคนทั่วไปทุกคนแล้ว **สมาธิหมายถึงความมีจิตที่บริสุทธิ์ - มั่นคง - ว่องไว ในหน้าที่ของจิตนั่นเอง.** จิตชนิดนี้ มีผลทำให้ผู้นั้นสามารถทำงานทุกอย่างได้ดี แม้แต่การทำงานทางกาย, และเป็นผู้มีปัญญาโดยสะดวกง่ายดายไม่ว่าต้องการจะรู้อะไร, พร้อมกันนั้นก็มีสุขความเย็นใจ เป็นผลกำไรล่องหนไปแล้วตั้งแต่ขณะเริ่มลงมือทำงาน จนกระทั่งสนุกสนานในการทำงาน ไม่ต้องแสวงหาความสุขหรือการพักผ่อนจากสิ่งอื่น. แต่ในปัจจุบันนี้ คนเป็นทาสของกามารมณ์มากเกินไป และไม่รู้สีกตัว **มีกามารมณ์เป็นนิจของสมาธิตามแบบของเขา** จึงได้ผลเป็นคนมีจิตที่ตกเป็นทาสของกามารมณ์ไปจนตลอดชีวิต. การงานเป็นเพียงการอาบเหงื่อต่างน้ำเพื่อแลกเอากามารมณ์มานั่นเอง หากความสนุกสนานอันใดมิได้ นอกจากเป็นเปรตที่หิวจิตชนิดหนึ่งอยู่ตลอดเวลา. **สมาธิของเปรต** จะเป็นอย่างไร ก็ขอให้ลองคิดดู.

สมาธิของพระอริยะเจ้าทั้งหลาย นั่นคือการอบรมจิต ให้เป็นจิตเจียบแหลม ที่สามารถเจาะแทงผ่านแห่งอวิชชา ที่ทำให้คนเรามีตนที่ยิ่งกว่าตาบอดอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เข้าใจว่าตาสว่าง, ผ่านแห่งอวิชชานั้น คือความหลงยึดมั่นเป็นตัวกู—ของกู ที่เคยชินเป็นนิสัยสันดาน, เมื่อเจาะแทงผ่านชนิดนี้ออกไปได้ ก็พบโลกที่สว่างได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในที่มนุษย์ควรจะได้รับ ในทุกแห่งทุกมุม, เราเรียกคนประเภทนี้ว่าพระอริยะเจ้า หรือ **คนที่ทำอะไรไม่คิด ทั้งเพื่อตัวท่านเอง และคนอื่นทั้งโลก.** กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็กล่าวได้ว่า ท่านสามารถมีและใช้สมาธิตามแบบธรรมชาติได้ตรงตามวัตถุที่ประสงค์ ในเมื่อปุถุชนทั่วไปพากันคลานงุ่มง่ามเป็นคนตาบอดและแถมเป็นง่อยด้วย อยู่ตลอดเวลา.

สรุปใจความของตัวอย่าง

เท่าที่กล่าวมาพอเป็นตัวอย่างเพียง ๔ เรื่องนี้ ก็รู้สึกว่าเป็นการเพียงพอสำหรับการที่จะรู้จักสังเกต และนำเอาหลักเกณฑ์นี้ไปใช้กับเรื่องที่ยังเหลือ. แต่ที่สำคัญที่สุดนั้น ท่านจะต้องสามารถ “มองดูรอบ ๆ แล้วหยั่งลงสู่จุดลึกจุดหนึ่ง” ถึงกับเป็นเรื่องที่เห็นโดยประจักษ์ว่า ถ้าจิตว่างจากความยึดมั่นถือมั่น คือปราศจากความรู้สึกว่า “ตัวกู – ของกู” เมื่อไรแล้ว เมื่อนั้นจะเกิดอาการมีขึ้นโดยอัตโนมัติ ของสิ่งที่เรียกว่า สรรพาคมน – ทาน – สีล – สมภา และอื่นๆ ตามที่ยกมาเป็นหัวข้อสำหรับบรรยายในหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด, ซึ่งฟังดูแล้ว รู้สึกว่ามันเป็น เคล็ดลับที่ง่าย และมากเกินไปจนไม่น่าเชื่อ.

ถ้ามองหรือ “หยั่ง” ลงไปได้ลึกกว่านั้นอีก ก็พบไปถึงว่า ข้อปฏิบัติทั้งหมดที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้ ก็เพื่อผลคือความมีจิตหลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นว่า ตัวกู – ของกู นั่นเอง, หากแต่ว่ามันเป็นการหลุดพ้นที่เด็ดขาด หรือถาวร. จิตที่ว่างชั่วขณะๆ นั้น ยังเป็นสิ่งที่ต้องอบรมให้ว่างถึงขั้นเด็ดขาด, ซึ่งทำได้โดยรักษาความว่างชั่วขณะๆ นั้น ให้คงมีติดต่อกันไปเท่านั้นเอง. ตั้งแต่เกิดมา ชินกันแต่กับความวุ่น, มาหัดกันเสียใหม่ ให้เคยชินกับความว่าง อธิความมีสรรพาคมน ทาน สีล และสมภา อยู่โดยอัตโนมัติในตัวเองโดยนัยดังกล่าวแล้ว. เครื่องมืออันสำคัญ ก็ไม่มีอะไรมากไปกว่า ไม่ประมาทอวดดี; แต่มองดูให้รอบ ๆ แล้วหยั่งลงที่จุดอันแท้จริงให้ถูกจุดที่เป็นขวหัวใจของเรื่องนั้น ๆ นั้นแล.

ขอให้อ่านคำชี้แจง ในหนังสือสันตสัสดัตถธรรม นำมาผสมผสานกับคำชี้แจงในเล่มนี้ ในฐานะเป็น หนังสือ “คู่ฝาแฝด” ดังที่กล่าวแล้วด้วย.

พุทธทาส อินทปัญโญ

โมกขพถาราม, ไซยา

๑๔ มีนาคม ๒๕๑๗